

мастацкім густам. Колькасць такіх газет, на жаль, не змяншаецца, і, што больш прыкра, іх "эстэтыка" непазбежна ўплывае на вонкавы выгляд іншых выданняў.

Л.П. САЯНКОВА

СМІ ЯК ВІД МАСАВАЙ КУЛЬТУРЫ

У канцы XIX ст. рускі мысліцель К. Лявонцьеў прадказваў, што працэсы эгалітарызацыі (фр. *egalite* — роўнасць), лібералізацыі (лат. *liberalis* — свабодны), якія пачаліся ў Еўропе, прывядуць не толькі да дэмакратычных пераўтварэнняў. Дэмакратызацыя жыцця непазбежна скончыцца панаваннем сярэдняга класа, да якога, па К. Лявонцьеву, адносяцца "аднароднага ума людзі, не злішком многа работаючыя і шчасливыя в сваёй аднаковасці". Філасоф лічыў, што з'явіцца "сярэдні чалавек", які будзе з'арыентаваны толькі на штохвілінныя патрэбы, на бясконцае патрабаванне сваіх правоў і свабод, прыроды і сутнасці якіх ён не ведае. Другі рускі філасоф М. Фёдораў называў Еўропу "цивилизацией молодых". Яе галоўную асаблівасць ён бачыў у тым, што "сыны человеческие сняли с себя обязанности перед предками, т.е. перед традицией, отделились от них в своей гордыне, перестали считаться с прошлым" ("Притча о блудном сыне стала символом европейского образа жизни").

"Сярэдні чалавек", які ўзвёў у культ свае патрэбнасці, адмовіўся ад традыцый, упэўнены ў тым, што пачуццё ўласнай годнасці залежыць толькі ад ступені задавальнення прагі да багацця, выявіў і сваё светаўспрыманне, свае звычайныя нормы і эстэтычныя прынцыпы. Патрабаванне самых розных свабод абярнулася лозунгам "Бог памёр", адменай усіх табу на тэмы, якія раней высокай класічнай думкай ніколі не закраналіся, — секс, вар'яцтва, крымінал; зацвердзілася філасофія, якая адмовілася ад паслуг заканадаўчага розуму на карысць інтэрпрэтаванага, менавіта такога, які стаў арыентавацца на паўсядзённа-звычайную жыццёвую практыку.

Час-прастора (хранатоп) існавання сярэдняга класа — эпоха постмадэрна, якая пачалася на рубяжы вякоў і дасягнула свайго апагея ў канцы XX ст. Менавіта для гэтай эпохі важнымі сталі паняцці "ўжыванне", "продаж", "масавая", "дэгуманізацыя", "гульня", "паўсядзённае", "магчымае". Постмадэрн "узбагаціў" культуру, мастацтва неаязычніцкімі формамі, сімптомам з'яўлення якіх стала такая з'ява, як бодзіцэнтрызм.

У эпоху постмадэрна сфарміраваўся асаблівы тып культуры — масавы, сутнасць якога бачна з таго, як змяніліся функцыі: адукацыйна-выхаваўчая функцыя культуры змянілася на кампенсатарна-забаўляльную функцыю маскультуры. У канцы XIX—пачатку XX ст., літаральна ў той час, калі адбыліся істотныя змены ў эканамічнай, светаўспрымальнай, звычайнай сферах, былі зроблены адкрыцці і ў тэхнічнай сферы, якія паўплывалі на выгляд цывілізацыі XX ст.: вынаходства фанографа, тэлеграфа, радыё, кіно. Спачатку тэхнічныя пераўтварэнні, потым эстэтычна-інфармацыйныя патрэбы сфарміравалі чатыры грамадскія інстытуты — прэсу, радыё, кіно, рэкламу. (Зараз ёсць сэнс гаварыць не проста пра кіно, а пра экранна-відовішчную індустрыю.) Чатыры інстытуты, якія адразу сталі чатырма відамі масавай культуры, забралі ў спадчыну ўсе традыцыі постмадэрна і галоўную ўстаноўку сярэдняга класа — прадаваць, каб спажываць. Гэтыя віды масавай культуры адразу сталі часткай фінансаво-камерцыйнай структуры. Сэнс функцыянавання прэсы, радыё, экрана, рэкламы звёўся да пошуку таго, што людзі будуць спажываць.

Прынцыпы прэсы маскультуры былі закладзены ў канцы мінулага стагоддзя амерыканскімі выдаўцамі Джозэфам Пулітцэрам і Ральфам Херстам. Амерыканская і еўрапейская журналістыка развівалася, узбагачаючы прынцыпы заснавальнікаў масавай прэсы. Здаецца, прэса большасці краін СНД, як і іншыя СМІ, у апошнія гады імкнулася даказаць, што яна таксама мае дачыненне да нашчадкаў Пулітцэра–Херста. Сваё месца ў гэтым працэсе займаюць і беларускія СМІ, асабліва прэса. Адмаўленне ад традыцый, арыентацыя на штохвіліннае, падмена паняцця "ісціна" паняццем "магчымасць", пошук сэнсу замяняецца пошукам нерацыянальнага, залішняй увагай да рытуальных неязычніцкіх дзеянняў: фізічнага насілля, сексу, маніякальных з'яў — гэта толькі некаторыя рысы беларускай прэсы эпохі постмадэрнізма і масавай культуры.